

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

ZKUŠENOSTI ZE ZAHRANIČÍ

Příklady dobré praxe

Výstupy získané v rámci realizace projektu
PŘESMOSTY ke společnému vzdělávání
reg. č. CZ.02.3.62/0.0/0.0/16_037/0004848

Nositel projektu: Střední odborná škola Hranice, školská právnická osoba
Projekt: PŘESMOSTY ke společnému vzdělávání
Reg. č.: CZ.02.3.62/0.0/0.0/16_037/0004848

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

V rámci realizace projektu se uskutečnily dvě zahraniční stáže. Cílem obou stáží byla výměna zkušeností se zahraničními kolegy formou stínování v oblasti vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci stáže byly podporovány následující aktivity: náslechy, pozorování, seznámení se s prostředím a dokumentací daného zařízení včetně možnosti aktivní účasti na vzdělávacím procesu.

První stáž se uskutečnila v termínu 2. – 8. 6. 2019, kdy vybraní pracovníci projektu navštívili školy a školská zařízení regionu **Rimini a Florencie v Itálii**.

Získané poznatky z italské stáže jsou velmi zajímavé a principiálně podobné jako v ČR. Na školách je ve větší míře využívána práce ve skupině a individuální přístup k žákům. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou začleňováni v menších skupinách, jsou zde zapojeni další odborníci – asistenti pedagogů, terapeuti, dobrovolníci atd. Zajímavá zkušenost byla v zaměření na stupně hlučnosti ve třídě. Neřízený hluk je ve vyučování jedním z negativních rušivých elementů, ale učitelem řízená intenzita hluku má kladný vliv na soustředěnost žáka a celkové klima ve třídě.

Příklad podnětného vlivu na školní i mimoškolní aktivitu bylo využívání tzv. laboratoří, kde všichni odborníci pracují např. na divadelním představení, které má vliv na upevnění rolí, vyjadřování emocí, chování ve skupině, uvědomování si svého handicapu a odlišnosti. Na této terapeutické činnosti bylo příjemné to, že nebyl vidět rozdíl mezi intaktním jedincem a žákem a člověkem se speciálními vzdělávacími potřebami. Rodina je nedílnou součástí vzdělávacího procesu, což vzbuzuje pevné pouto mezi školou a rodinou. Tento způsob terapie má pozitivní účinek na výchovně vzdělávací proces.

Postřehy ze stáže:

- větší důraz na týmovou spolupráci žáků, na práci ve skupinách, kdy různé skupiny žáků pracují na úkolech z různých vyučovacích předmětů,

- vyšší míra zapojení italských rodičů do aktivit školy a do domácí přípravy žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- zapojení uměleckých směrů je kladem – arteterapie, muzikoterapie,
- setkávání mimo prostory školy v podnětném a nezávislém prostředí,
- rodiče jsou podstatným dílem zapojování do vzdělávacího procesu žáka,
- ve škole spolupracují speciální pedagogové, asistenti pedagogů i psychologové
- pedagogové a asistenti si v průběhu vyučování mění role - pozitivní vliv na změnu klimatu ve třídách,
- zajímavé metody, jak neverbálně komunikovat s žáky pomocí různých symbolů, předmětů, gest a zajistit tak správnou hladinu hlučnosti ve vyučování,
- cílené využití práce s hlasem učitele jako s výchovným nástrojem (používání 4stupňové hlasitosti, každý stupeň má svá pravidla a žáci se musí jimi řídit),
- cílené využití práce se světlem jako výchovným nástrojem, zejména na 1. stupni ZŠ – červené a zelené světlo (pokud učitel potřebuje plnou soustředěnost žáků, svítí červená, pokud se rozsvítí zelená, žáci mohou jít na toaletu, ale mohou se pohybovat i mezi pracovními skupinkami),
- velký důraz je kladen i na volnočasové aktivity dětí se speciálními vzdělávacími potřebami napříč uměleckými směry, do kterých je zapojena celá řada dobrovolníků,
- mimoškolní aktivity zaměřené na rozvoj kreativity,
- rozdělení skupinových aktivit pro každý den v týdnu,
- hodnocení: 1. stupeň 1 – 10, 2. stupeň 1 - 5,
- strom: žáci zaznamenávají na listy, jakou práci již vypracovali a splnili,
- výměna rolí učitele a speciálního pedagoga při vyučování ve třídě, stálá spolupráce mezi nimi,
- učení ve skupinách, učitel je supervizor, vzájemné hodnocení ve skupině, žáci se učí i z chyb, učí se vzájemné spolupráci,
- každá škola uplatňuje různé varianty inkluzivního vzdělávání, což je obdobné jako na školách v ČR,
- lepší úroveň zajištění odporníků pro práci s žáky s hendikepem, více pedagogických pracovníků ve třídách,

- výborná úroveň práce s mezipředmětovými vazbami, využívání znalostí jednoho předmětu v předmětu druhém,
- propojování všech oblastí vzdělávání s pohybovými a uměleckými aktivitami je nezbytnou součástí moderního vzdělávání a komplexního rozvoje všech žáků,
- spolupráce s odborníky je na srovnatelné úrovni jako v ČR,
- inkluzi je věnována velká míra pozornosti, srovnatelná s ČR.

Negativa vzdělávacího procesu v Itálii:

- umístění autistického chlapce do rušné části školy, kdy jeho pracovní koutek byl umístěn v prostorách chodby, kde kolem něj běhali ostatní žáci o přestávkách,
- ve větší škole velký hluk a chaos o přestávce (díky odlišnému temperamentu dětí i dospělých),
- pracoviště hendikepovaných žáků na chodbě (na jedné ze škol) – mimo běžnou výuku ve třídě - z mého pohledu znamená vyčleňování žáka před zraky celé školy.

Příklady dobré praxe:

- vysoká míra koordinované spolupráce psychologů, rodičů, pedagogů, spolužáků,
- střídání rolí pedagoga a speciálního pedagoga,
- používání speciálních výchovných nástrojů (viz výše),
- aktivní pohyb na školním dvoře v průběhu velké přestávky (míčové hry),
- vysoká míra zapojení rodičů do aktivit školy,
- využívání neverbální komunikace při zadávání úkolů,
- aktivní ovlivňování hlučnosti ve škole,
- aktivity na posílení oslabených dětí – určeno jak pro hendikepované děti, tak i pro děti bez postižení,
- přijímání žáků s hendikepem jako rovnocenných účastníků vzdělávacího procesu, jako žáků, kteří jsou jiní, výjimeční, a my všichni se od nich můžeme mnohé naučit; postoj, kdy pedagog přijímá fakt, že proces obohacování je obousměrný,

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- cílené využívání arteterapie, muzikoterapie,
- prezentace společných uměleckých aktivit dětí s hendikepem na veřejnosti,
- systém screeningu a diagnostiky u školních dětí pedagogicko-psychologické poradny,
- rozdělení do skupin při vyučování, skupiny rotují po třídě a plní různé úkoly,
- hodnocení probíhá formou autoevaluace, učitel doplní své hodnocení,
- projekt „Bez Batohu“, žáci mají učebnice ve škole a nemusí je nosit domů,
- výchovné problémy řeší společnou domluvou, trest určuje skupina,
- vrstevnické učení,
- místnost, kde děti mají možnost se uklidnit po konfliktní situaci a kde mohou pracovat asistenti s integrovanými dětmi.

Druhá stáž se uskutečnila v termínu 29. 9. - 5. 10. 2019 v *dánské Kodani*.

V Dánsku pořád existuje paralelní systém speciálních škol, které poskytují vzdělávání žákům se specifickými potřebami – v tomto je systém podobný ČR. Tyto speciální školy mají silnou finanční podporu od státu a kvalitně vzdělávají žáky s různými typy postižení a poruch. Podobně jako v ČR, i v Dánsku je aktuálně kladen politický důraz na více inkluzivní přístup, tedy začleňování dětí se specifickými vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu. Inkluze je v Dánsku uplatňována zatím velmi pozvolna, a to zejména při srovnání s jinými zeměmi Skandinávie. Student vzdělávaný v inkluzivní formě navštěvuje všechny vyučovací hodiny v běžné třídě a udržuje tak spojení a vztah se svou třídou. K tomu se mu navíc dostává specifické podpory v jednom nebo více předmětech mimo výuku – před začátkem nebo po skončení vyučování. V běžných školách v Dánsku se přirozeně vyskytují žáci se specifickými potřebami, nicméně jde hlavně o lehčí smyslové poruchy (poruchy učení, pozornosti, řečové nebo autistické poruchy). Na potřeby žáků se závažnějšími poruchami zatím není běžný školní systém uzpůsoben, a žáci se proto vzdělávají ve speciálních školách, popřípadě ve speciálních třídách běžných škol. Pro doporučení dítěte ke speciálnímu vzdělávání existuje v Dánsku systém poraden, což jsou centra s podobnou funkcí, jakou plní PPP a SPC v České republice. Speciálně pedagogická podpora žáka v běžné třídě může být organizována jako podpora v některých nebo všech vyučovacích hodinách. Může být realizována připojením učitele nebo týmu učitelů navíc v některých nebo všech vyučovacích hodinách.

Nositel projektu: Střední odborná škola Hranice, školská právnická osoba
Projekt: PŘESMOSTY ke společnému vzdělávání
Reg. č.: CZ.02.3.62/0.0/0.0/16_037/0004848

Postřehy ze stáže:

- výrazně vyšší autonomie ředitele školy ohledně nakládání s finančními prostředky,
- ředitel deleguje rozhodovací kompetence v co největší míře na učitelský sbor (včetně strategických rozhodnutí ohledně rozvoje školy),
- žáci se závažným postižením navštěvují speciální školy, inkluze probíhá pouze pro žáky, kteří jsou schopni vzdělávat se s intaktní skupinou žáků,
- charakter navštívených škol se značně lišil (prostory, organizace výuky, úroveň žáků),
- škola nabízí nadaným žákům extra výuku v tzv. „Akademii“, kde vyučují např. učitelé z vysokých škol (žáci musí žádat o přijetí),
- úvazek učitele je cca 12 vyučovacích hodin /týden, zbytek fondu pracovní doby věnuje přípravě, samostudiu, práce s žáky, konzultacím apod.,
- velký důraz na rozvoj empatie a prosociálního jednání studentů (začleněno do týdenního rozvrhu) s pozitivním dopadem na péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a vztahy s intaktními spolužáky; na rozdíl od ČR, kde je ve vzdělávání kladen minimální důraz na podporu rozvoje této oblasti,
- školní družina a zájmové činnosti jsou podobné jako v ČR,
- inkluze na dánských školách probíhá jen do určité míry; školy najímají odborníky na práci se žáky se SVP externím způsobem,
- míru studijní zátěže koordinuje tzv. team leader (třídní učitel), který s ostatními učiteli neformálně komunikuje, domlouvá rozložení zátěže rovnoměrně, stará se o žáky se SVP.

Negativa:

- oficiální diferenciací škol na „speciální“ a „běžné“,
- finanční náročnost existence speciálních škol,
- pomalé zavádění inkluzivního přístupu začleňování žáků se specifickými vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu,
- školská poradenská zařízení pracují v omezené míře,

- pedagogové, kteří se věnují žákům se SVP, procházejí pouze školením, nejedná se o plně kvalifikované školní psychology nebo speciální pedagogy,
- na navštívených školách žáci postrádají možnost obědového stravování, k dispozici však mají prostor, kde mohou sníst vlastní svačinu.

Příklady odborné praxe:

- žáci se specifickými potřebami, kteří zůstávají součástí systému běžných škol, mají podporu formou individuálního přístupu (např. hodiny navíc, speciálně vyčleněný pedagog či asistent, který je žákovi k dispozici v určené hodiny, popřípadě je s ním přímo ve třídě),
- v dánských speciálních školách bývají při výuce obvykle dva učitelé, což umožňuje individuální přístup,
- důraz na využívání nejnovějších moderních technologií,
- prostory školy jsou částečně přístupné žákům i mimo výuku (systém řízeného přístupu pomocí elektronických čipů) – podpora mimoškolních činností, prevence sociálně-patologických jevů,
- jeden den v roce žáci pracují na předem domluvených brigádách a mzdu věnují na charitativní účely,
- důraz na týmovou práci – kombinace výuky s více pedagogy, v jedné vyučovací hodině mohou působit zároveň dva vyučující různé aprobace, propojení dvou odborností při výuce společného tématu – více pohledů, propojování informací (např. ICT /fyzika),
- uspořádání ve třídě je odlišné, žáci pracují ve skupinách (3 - 6), společně řeší úkoly, vzájemně se podporují,
- „open space sborovny“ napomáhají sdílení informací mezi učiteli, nezatěžují kolegy zvýšenou hladinou hluku,
- školy disponují speciálním odborníkem (většinou psychologem), který je ve škole v případě potřeby k dispozici; v některých školách je v každé třídě do rozvrhu 1x týdně začleněna „hodina“ s tímto odborníkem právě z toho důvodu, aby bylo možné problémy řešit a ideálně jim předcházet,

- střední škola Norre Gymnazium má například vzdělávací programy rozdělené na 4 pilíře (vědecký, humanitní, umělecký a sociální). Výuka je pak vedena jako modulová, kdy předměty jsou dle tematického programu nakombinovány a stanoveny minimální úrovně pro jejich splnění. Např. předmět Matematika bude absolvován s úrovní C v pilíři humanitního zaměření, zatímco ve vědeckém pilíři je vyžadováno splnění úrovně A předmětu. Žáci se tedy netrápí s předměty, na které nemají „buňky“ a zaměřují se tedy na předměty, které jsou jim bližší, a mohou se v nich rozvíjet na vyšší úrovni; po dobu 3 měsíců pak probíhá zkušební výuka, kdy je případně možné změnit vybraný pilíř za jiný,
- benevolentní hospodaření školy, řízení výdajů a investic v režii ředitele,
- fungování studentské samosprávy (důraz na vlastní aktivitu studentů),
- podpora charitativní činnosti studentů (podpora různých mimoškolních aktivit),
- hodina „Being well“ (důraz na sdílení problémů žáků a jejich společné řešení),
- podpora práce a studia z domu,
- flexibilita v organizaci výuky – „volná ruka“ pedagogů v organizaci dne, učitel sám si upravuje rozvrh dle potřeby, pestrost (často se odehrává venku, výstavy, muzea apod.),
- důvěra v kompetence studentů, rovnocenný vztah mezi pedagogem a žákem – lze pozorovat z projevu ředitele školy a žáků, kteří nezávisle na sobě hovoří o podobných hodnotách a vzájemném respektu,
- vyučovací hodiny věnované rozvoji empatie, strategiím zvládnutí stresu, duševní hygieně, komunikaci; v Dánsku jsou považovány za plnohodnotný předmět; věří, že podpora rozvoje těchto dovedností vede k pozitivní atmosféře při výuce, větší spokojenosti žáků a tím i jejich prospívání a vnitřní motivaci ke vzdělávání,
- podpora žáků v aktivním přístupu k získávání informací o žácích se SVP, osvěty v oblasti duševních onemocnění – t. č. např. téma schizofrenie,
- pro studenty s handicapem jsou v Dánsku vyčleněny speciální třídy v rámci školy, podobně jako v ČR, snahou pedagogů v Dánsku a současným trendem je, pokud je to jen trochu možné, navrátit tyto studenty co nejdříve zpět do hlavního proudu vzdělávání,
- na škole zřízena funkce „team leader“ – komunikuje potřeby žáků s pedagogy, např. také preventivně působí v případě zvýšené absence žáků; opět kladen hlavní důraz na

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- vztahy mezi žáky a pedagogy; jedná se o osobu, která vyjadřuje zájem také o rodinné zázemí žáků a aktuální situaci (rozvod, hádky rodičů, onemocnění v rodině atp.),
- studenti jsou v rámci hodiny často podpořeni ke společné aktivitě – v rámci třídy se menší skupinky studentů věnují v ten samý čas různým činnostem. Zároveň nepůsobí rušivě, atmosféra je uvolněná, podporující kreativitu, zodpovědnost studentů. Tento způsob výuky také klade důraz na sounáležitost a spolupráci různě nadaných studentů.